

Motion till riksdagen 2016/17:3426

av **Roger Haddad m.fl. (L)**

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2017 inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

Motivering

I utgiftsområde 4 ingår myndigheter inom polisen och åklagarväsendet, domstolsväsendet samt kriminalvården. Dessutom ingår Rättsmedicinalverket, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, Domarnämnden och Gentekniknämnden.

Utmaningarna på rättsområdet är stora till följd av omvärldsutvecklingen. Den grova organiserade brottsligheten, det förändrade omvärldsläget med våldsbejakande extremism, internationell terrorism med svenska kopplingar och förhöjd hotbild mot Sverige samt behovet av att möta växande migrationsströmmar på ett rättssäkert och värdigt sätt är några av de faktorer som sätter rättsväsendets myndigheter under hårt tryck. Till detta kommer en växande befolkning och behovet av att klara rättsstatens närvaro både i glesbefolkade områden och i städernas utsatta bostadsområden med hög risk för social oro. Därtill ligger en särskild utmaning i att Polismyndigheten är mitt inne i en stor och krävande omorganisation som skapar stora påfrestningar.

Under den tid då polisväsendet byggdes ut kraftigt ökade också allmänhetens känsla av trygghet, enligt de årliga mätningarna från Nationella trygghetsundersökningen (NTU). Därefter har utvecklingen stannat av och otryggheten på senare tid ökat något.

Utvecklingen vad gäller brottsuppleringen är mycket oroande. Andelen ärenden som redovisas av polis till åklagare har fallit brant, och på ett motsvarande sätt har andelen personupplärade brott sjunkit och ligger nu på den lägsta nivån sedan 1999. Antalet ordningsböter har nära nog halverats sedan 2011.

Polismyndighetens utmaningar vad gäller arbetsförhållanden och personalens motivation bidrar till bilden av ett rättsväsende där stora åtgärder behövs. Antalet poliser som säger upp sig för att gå till annan tjänst ökar starkt. Bland poliser finns också en växande frustration över att man inte ges rimliga förutsättningar att sköta sitt

jobb. När avhoppen ökar från poliskåren och antalet lösta brott faller brant måste vi kunna tala om en kris. Det behövs en nystart för att svensk polis ska fungera bättre – i hela Sverige.

I valrörelsen 2006 uttalade Alliansen ett vallöfte om att bygga ut polisväsendet så att det skulle finnas minst 20 000 poliser. Detta uppnåddes också år 2010. I dag är det antalet inte längre tillräckligt, och den utbyggnad med 1 500 poliser som rikspolischefen aviserat kommer inte att avhjälpa bristerna.

När målet om 20 000 poliser formulerades hade Sverige 9 miljoner invånare. I dag är antalet 10 miljoner och befolkningen växer snabbt. Antalet poliser per 100 000 invånare har därmed under perioden 2010–2015 fallit från 216 till 202, vilket är en kraftig minskning. Polismyndighetens plan att öka antalet poliser med 1 500 till år 2020 kommer bara att leda till att minskningen bromsas upp, men antalet poliser per invånare förblir oförändrat.

Liberalerna föreslår därför en betydligt mer ambitiös utbyggnad. Vi ökar anslaget till Polismyndigheten för att möjliggöra en förstärkning med 2 500 poliser till 2020 års utgång. Detta gör att antalet poliser ökar till 212 per 100 000 invånare. Baserat på Polismyndighetens tidigare kostnadsberäkningar innebär detta att anslag 1:1 Polismyndigheten höjs med 50 miljoner kronor år 2017, 50 miljoner kronor år 2018, 250 miljoner kronor år 2019 och 400 miljoner kronor år 2020 jämfört med regeringens förslag.

I dag binds tusentals polisarbetstimmar av uppgifter som borde ha utförts av andra eller som alls inte borde ha legat hos polisen. Alliansregeringen tillsatte utredningen om en renodling av polisens arbetsuppgifter för att se vilka funktioner som kunde flyttas till andra myndigheter. Tyvärr gav den nya regeringen tilläggsdirektiv som kraftigt snävade in utredningens uppdrag.

Regeringens förslag att låta Kustbevakningen ta ett större ansvar för brottsbekämpningen till sjöss och låta Kriminalvården i större utsträckning bistå med handräckning är visserligen steg i rätt riktning. Men mycket mer måste göras. En riktad satsning för att anställa annan personal kan frigöra värdefull polisarbetstid.

Vi anser att polisens arbete med omhändertagande av djur ska begränsas enligt förslagen från utredningen om en renodling av polisens arbetsuppgifter. Övriga uppgifter flyttas på sikt till länsstyrelserna. Vidare finns det fler möjligheter att avlasta polisen arbetsuppgifter vad gäller arbetet med handräckning i vissa fall. Vi utesluter inte heller att ytterligare ansvar gällande transporttjänst av redan omhändertagna kan flyttas från Polismyndigheten till Kriminalvården.

Redan i dag förordnar polisen i vissa fall ordningsvakter för att vara polisens förlängda arm och bidra till ordning och trygghet. Detta sker till exempel på ett antal flyktingboenden runt om i landet. Polisen har så kallat förmanskap över ordningsvakterna, som ger en garanti för kvaliteten. Ordningsvakternas kan delta i polisens utsättningar och få del av polisens aktuella information och planerade insatser. För att öka tryggheten på utsatta platser, till exempel hotade byggnader eller platser med orosstörningar, vill vi öka polisens resurser så att fler ordningsvakter kan bistå under ledning av utbildade poliser.

Liberalerna anvisar därför ytterligare medel till polisen för att anställa mer personal och upphandla tjänster för att renodla och avlasta polisen. Vi tillför därför till anslag 1:1 ytterligare 262 miljoner kronor år 2017, 312 miljoner kronor år 2018 samt 325 miljoner kronor år 2019–2020. Vi beräknar att det därmed kan frigöras polisarbetstid

motsvarande cirka 500 helårstjänster. Tillsammans med den satsning som ovan görs på 2 500 nya poliser motsvarar detta 3 000 fler polisårskrafter jämfört med i dag.

Att föra polisen närmare medborgarna har varit ett viktigt mål under lång tid. Just nu går utvecklingen åt fel håll. På många håll i Sverige saknas till exempel områdespoliser helt. Områdespoliserna ska arbeta lokalt med att knyta kontakter i lokalsamhället, förebygga brott och bidra till trygghet i området. När dessa saknas, så försvinner också en viktig länk mellan polisen och invånarna. Det är av största betydelse att Polismyndigheten skyndsamt skapar full bemanning av områdespoliser, i ett första steg inom de utsatta och särskilt utsatta områdena.

Arbetet med att få ut fler synliga poliser i yttre tjänst kräver poliser som är besjälade av att arbeta ute bland medborgarna. Inom svensk polis finns många sådana skickliga, engagerade poliser. Tyvärr möter dessa medarbetare alltför ofta en internkultur där det ses som mer prestigefyllt att arbeta i inre tjänst.

Vi vill vända denna utveckling och reserverar därför medel för en särskild lönesatsning på poliser i yttre tjänst. Hur dessa medel fördelas på enskilda poliser avgörs i den sedvanliga förhandlingsprocessen mellan parterna och mellan arbetsgivare och arbetstagare. Detta förslag innebär att anslag 1:1 tillförs ytterligare 50 miljoner kronor från år 2017.

En utbyggnad av poliskårens storlek behöver gå hand i hand med en förstärkning av den civila personalen. De civilanställda i polisen kan vara utredare med specialistkunskaper på brottstyper eller viss teknik, men det kan också handla om administrativ personal som stöder polisen i deras löpande arbete.

Underbemanningen på den civila sidan har varit ett problem under längre tid, och den förstärkning som Polismyndigheten aviserat inför 2017 kommer inte att avhjälpa den obalansen.

Liberalerna föreslår därför en särskild satsning för att förstärka antalet civilanställda med ytterligare 1 100 civilanställda utöver den redan aviserade utbyggnaden. Förstärkningen genomförs stegvis under 2017 och når full effekt under 2018. Baserat på Polismyndighetens kostnadsberäkningar innebär detta att anslag 1:1 höjs med ytterligare 338 miljoner kronor år 2017 och 613 miljoner kronor år 2018.

Liberalerna föreslår även att beredskapspolisen återupprättas. Beredskapspolisen, som fanns fram till 2012, ska kunna fungera som en reservpolis som kallas in vid kriser eller andra situationer när den ordinarie samhällsorganisationen är som mest ansträngd. Skogsbranden i Västmanland 2014, flyktingkrisen hösten 2015 och de tillfälliga gränskontrollerna som vid det här laget pågått i närmare ett halvår är tre aktuella exempel på situationer när det hade varit av stort värde att kunna utnyttja beredskapspolisen som en extra resurs.

Liberalerna vill skapa en modern beredskapspolis på 5 000 personer, som ska kunna kallas in i fler situationer än förut. Tjänstgöringen ska bygga på frivillighet och tidsbegränsade kontrakt för personer som har detta som ett åtagande vid sidan av sitt ordinarie arbete. Beredskapspolisen ska vara tillgänglig i hela landet och ska stå under befäl av polis när den kallas in i tjänst.

Liberalerna anvisar till anslag 1:1 ytterligare 50 miljoner kronor år 2017, 150 miljoner kronor år 2018 samt 200 miljoner kronor år 2019 för att återinföra beredskapspolisen. Detta finansierar en successiv utbyggnad till utgången av år 2019.

Polisen har stora problem med att klara handläggningstiderna för vapenlicenser. Det är inte acceptabelt när licensärenden som är okomplicerade kräver nästan ett halvår att handlägga, något som gör att laglydiga och ostraffade jägare inte hinner få licens för

sina vapen i tid till jaktsäsongen. Likaså är väntetiderna för nytt pass ett problem på många håll. Liberalerna anvisar därför till anslag 1:1 10 miljoner kronor från år 2017 för att korta handläggningstiderna för vapenlicensärenden, samt 10 miljoner kronor från år 2017 för snabbare handläggning av passärenden.

Slutligen öronmärker Liberalerna ytterligare 5 miljoner kronor årligen från 2017 till anslag 1:1 för att förstärka Polismyndighetens bidrag till arbetet mot radikaliserings- och våldsbekämpande extremism.

Sammantaget innebär Liberalernas förslag att anslag 1:1 Polismyndigheten ökas med 775 miljoner kronor år 2017, 1 200 miljoner kronor år 2018, 1 425 miljoner kronor år 2019 och 1 625 miljoner kronor år 2020 jämfört med regeringens förslag.

Det behövs en stärkt tillsyn över Polismyndigheten och Kriminalvården. Liberalerna har såväl i alliansregeringen som i riksdagen arbetat för en sådan reform, och den parlamentariska polisorganisationskommittén har också i sitt slutbetänkande (SOU 2015:57) föreslagit en ny tillsynsmyndighet för Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Kriminalvården.

I budgetpropositionen skjuter regeringen en sådan reform på framtiden, med hänvisning till att det inrättas tillsynsorgan direkt under myndighetsledningen vid Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Kriminalvården och till att regeringen i särskild ordning kommer att analysera hur tillsynen inom rättsväsendet bäst kan bedrivas (prop. s. 49). Mot bakgrund av detta vill Liberalerna understryka vikten av att frågan om stärkt tillsyn över rättsväsendet snarast får en ändamålsenlig lösning. Den interna tillsynen inom myndigheterna samt förstärkningen av den extraordinära tillsynen hos Justitiekanslern är inte långsiktigt tillräckliga.

Liberalerna har drivit på för den nya lagstiftningen mot att ta emot utbildning i terrorverksamhet och mot terrorresor. Vi anser dock att ytterligare steg behöver tas, bland annat vad gäller att se över passlagstiftningen samt utvidga kriminaliseringen av medverkan i stödfunktioner knutna till terrorverksamhet. Det är av största vikt att reformer av lagstiftningen sker med full respekt för grundläggande rättssäkerhetsprinciper och de medborgerliga fri- och rättigheterna enligt Europakonventionen.

Vidare behöver Åklagarmyndigheten ökade resurser för att förstärka kapaciteten vid Riksenheten för säkerhetsmål. Vidare kan det förutses att det svenska rättsväsendet därtill kommer att behöva hantera fler ärenden gällande krigsförbrytelser m.m., brottsformer som är extra resurskrävande att utreda och lagföra. Därför behövs också förstärkningar av internationella åklagarkammaren, som ansvarar för exempelvis brott som kan inrymmas i Romstadgans definition av folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Därför tillför Liberalerna årligen 5 miljoner kronor till Åklagarmyndigheten för resurser att utreda terrormål samt 5 miljoner kronor för att utreda krigsförbrytelser m.m. Sammantaget innebär detta en förstärkning av anslag 1:3 Åklagarmyndigheten med 10 miljoner kronor årligen från 2017.

Liberalerna anser att rekryteringen till uppdraget som nämndeman i första instans behöver breddas, så att fler nämndemän har annan bakgrund än partipolitisk. Vi vill också tydliggöra nämndemännens funktion genom att de ska finnas i första instans, det vill säga tingsrätt och förvaltningsdomstol. Däremot bör målen i högre instans avgöras av lagfarna domare. Den kostnadsbesparing som det innebär att successivt avveckla nämndemännen i hovrätt och kammarrätt ska användas till att förbättra den ekonomiska ersättningen till nämndemän i första instans. Liberalernas förslag i denna del är därför budgetneutralt vad avser anslag 1:5 Sveriges domstolar.

För att förstärka barns och ungas rättigheter vid tvångsomhändertaganden enligt LVU i enlighet med förslagen i SOU 2015:71 behövs utökade anslag till domstolsväsendet samt ökade resurser för rättsliga biträden m.m. Vi anvisar därför 1 miljon kronor årligen från 2017 till anslag 1:5 Sveriges domstolar samt 4 miljoner kronor årligen till anslag 1:12 Rättsliga biträden m.m.

Kapaciteten vid Rättsmedicinalverket är hårt ansträngd vad gäller forensiska undersökningar, som ofta är av avgörande betydelse för att säkra bevisning i brottmål m.m. Liberalerna gör därför en permanent förstärkning av anslaget till Rättsmedicinalverket på 20 miljoner kronor årligen från 2017. Vidare tillförs ytterligare 10 miljoner kronor under 2017 för att skynda på uppbyggnaden av tillräcklig teknisk kapacitet för att genomföra åldersbedömningar såväl i brottmål som inom ramen för asylprocessen. Sammantaget innebär Liberalernas förslag att anslag 1:8 Rättsmedicinalverket höjs med 30 miljoner kronor år 2017 och 20 miljoner kronor år 2018 jämfört med regeringens förslag.

Det lokala brottsförebyggande arbetet behöver utvecklas genom bland annat ökad kunskapsspridning, förstärkt samverkan mellan olika aktörer och ökat stöd till olika brottsförebyggande projekt runt om i landet. Den förstärkning av anslag 1:15 som regeringen föreslår är i och för sig positiv, men alltför låg. Liberalerna vill därtill i lag förtydliga kommunernas roll för lokalt brottsförebyggande arbete inom sina ansvarsområden, och vi ökar också statsbidragen till detta.

För att finansiera denna satsning avvisar Liberalerna regeringens förslag om att bygga upp regionala samordnare för det lokala brottsförebyggande samarbetet vid landets länsstyrelser. Vi anser att dessa medel gör större nytta om de används direkt på den lokala nivån. Liberalerna avvisar därför regeringens förslag om 25 miljoner kronor årligen på regionala brottsförebyggande samordnare och ökar statsanslaget för stöd till lokalt brottsförebyggande arbete i kommunerna med 30 miljoner kronor årligen. Därtill öronmärker vi ytterligare 35 miljoner kronor årligen för lokala insatser mot radikaliserings- och våldsbekämpande extremism. Sammantaget innebär Liberalernas förslag att anslag 1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete ökar med 40 miljoner kronor år 2017.

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneomräkningen för åren 2017–2019 justeras ned med 20 procent årligen. På detta område påverkas anslag 1:3, 1:4, 1:5, 1:6 och 1:8. Däremot är Polismyndigheten och Säkerhetspolisen undantagna från vårt förslag, vilket gör att anslag 1:1 och 1:2 inte påverkas.

Tabell 1 Anslagsförslag 2017 för utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Tusental kronor

Ramanslag		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (L)
1:1	Polismyndigheten	21 922 144	+775 000
1:2	Säkerhetspolisen	1 291 510	
1:3	Åklagarmyndigheten	1 473 459	+4 558
1:4	Ekobrottsmyndigheten	648 449	–1 291
1:5	Sveriges Domstolar	5 519 637	–16 182
1:6	Kriminalvården	8 346 747	–21 754
1:7	Brottsförebyggande rådet	111 476	
1:8	Rättsmedicinalverket	418 012	+27 709
1:9	Gentekniknämnden	5 444	
1:10	Brottsoffermyndigheten	40 561	

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (L)
1:11 Ersättning för skador på grund av brott	121 943	
1:12 Rättsliga biträden m.m.	2 338 657	+4 000
1:13 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	39 984	
1:14 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	22 174	
1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	47 157	+40 000
1:16 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	17 966	
1:17 Domarnämnden	9 321	
1:18 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet	92 000	
Summa	42 466 641	+812 040
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>		
1:1 Polismyndigheten		+5 000
1:1 Polismyndigheten		+50 000
1:1 Polismyndigheten		+338 000
1:1 Polismyndigheten		+262 000
1:1 Polismyndigheten		+50 000
1:1 Polismyndigheten		+50 000
1:1 Polismyndigheten		+10 000
1:1 Polismyndigheten		+10 000
1:3 Åklagarmyndigheten		+5 000
1:3 Åklagarmyndigheten		+5 000
1:3 Åklagarmyndigheten		-5 442
1:4 Ekobrottsmyndigheten		-1 291
1:5 Sveriges Domstolar		-17 182
1:5 Sveriges Domstolar		+1 000
1:6 Kriminalvården		-21 754
1:8 Rättsmedicinalverket		+20 000
1:8 Rättsmedicinalverket		+10 000
1:8 Rättsmedicinalverket		-2 291
1:12 Rättsliga biträden m.m.		+4 000
1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete		+30 000
1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete		-25 000
1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete		+35 000

Roger Haddad (L)

Christer Nylander (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Maria Weimer (L)

Tina Acketoft (L)

Mats Persson (L)